

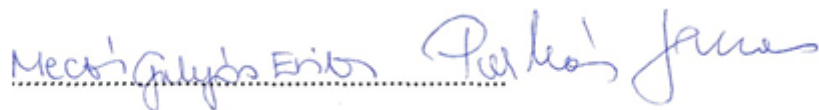
POLGÁR VÁROS POLGÁRMESTERE RÉSZÉRE

Javaslat a

**Polgári Római Katolikus Templom
települési értéktárba történő felvételére**

Készítette:

Mecseiné Gulyás Erika és Puskás János

Polgár, 2016. november 15.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Mecseiné Gulyás Erika és Puskás János

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név Mecseiné Gulyás Erika

Levelezési cím: 4090 Polgár, Benczúr utca 45

Telefonszám: 208543362

E-mail cím: erikagulyas72@gmail.com

II. A HELYI ÉRTÉK ADATAI

1. A helyi érték megnevezése: Római Katolikus Templom

2. A helyi érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ <u>épített környezet</u>
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A helyi érték fellelhetőségének helye: Polgár, Barankovics tér

4. Értéktár megnevezése, amelybe a helyi érték felvételét kezdeményezik

☐ <u>települési</u>	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A helyi érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A ma álló templomot 1858. augusztus 15-én szentelte fel Bartakovics érsek a Nagyboldogasszony tiszteletére. 1945-ben a Homlokzati hegyessisakos torony és Kovács Mihálynak Mária mennybevitelét ábrázoló oltárképe elpusztult. A helyreállítást azonnal megkezdték és 1947-re újra használhatóvá tették, de teljes felújítása csak 1958-ra fejeződött be.

A tetőszerkezet hibás volta miatt azonban a hajó beázott így szükségessé vált a templom belső renovációja, 1969/70-ben, amikor is új belső festést kapott a templom Kákonyi Asztrik által, majd megtörtént az új liturgikus tér kialakítása is.

Templomunk építésének története

A polgári római katolikus műemlék templom hatalmas méreteivel, magas tornyával szinte futballpálya nagyságú tetőzetével akaratlanul is magára vonja a város felé közeledők és itt áthaladók figyelmét. Tiszta időben 25-30 kilométer távolságból is látható. Nem csoda, hisz 50 méter hosszú, 32,5 méter széles tornya 56 méter magas. Építése 1852-ben kezdődött és 1858. augusztus 15-én szentelték fel.

A torony gömbjében (a kereszt alatti gömb) elhelyezett okirat szerint a toronykeresztet 1857. október 4-én helyezték fel. Az irat részletesen felsorolja a világi és egyházi vezetők nevét: „IX. Pius pápasága idején, amikor I. Ferenc József volt Magyarország királya, Szcitovszki János volt a primás, Bartakovics Albert érsek vezette az egyházmegyét, Polgár plébánosa Eperjesi Ferenc volt, aki az építkezést oly lelkesen elindító, de időközben meghalt Nagy Balázst követte.”

A templomépítést az tette szükségessé, hogy a régi templom állaga megromlott, a boltozata leszakadással fenyegetett, istentisztelet céljára alkalmatlanná vált.

Az 1928. szeptember 25-én kelt Visitatio Canonica szerint a régi templom a község közepén egy dombos helyen állt – valószínűleg ugyanott, ahol a jelenlegi templom. (Megjegyzés: a Visitatio Canonica, az egyházjog szerint előírt esemény, amikor a Főpásztor személyesen vagy megbízott révén ellenőriz egy-egy egyházközséget bizonyos időközönként. Ez az ellenőrzés mindenre kiterjed: lelkiekre, anyagiakra, a templomra, plébániára.) Az említett Vis. C. szerint a régi templom hossza 27,75 méter, szélessége 9,25 méter. Kórusa fából készült, orgonájában hét változat volt. A templom Szűz Mária mennybevitelére volt szentelve. A

főoltáron kívül két mellékoltár volt: az egyiket Szent Kereszt, a másikat Szent Imrének szentelték. Ezt a korábbi templomot 1737-ben építették. Bontása 1848-ban kezdődött el.

Az új templom építésének megkezdéséig és annak építése idején gondoskodni kellett az istentisztelet zavartalan végzéséről. Erre a célra a legalkalmasabb volta plébánia tulajdonában lévő magtár. Zemancsik György a belső falazatot kijavította, téglából oltárt készített. Csordás János az ideiglenes templom mellé „egy fasekrestyét” készített.

A templomépítést a szabadságharc miatt nem lehetett elkezdni. Amikor elcsendesedtek a harcok, 1849. szeptember 6-i keltezéssel Nagy Balázs polgári plébános beadvánnyal fordult az Egri Főkáptalanhoz, a templom kegyurához, hogy az új templom építését mielőbb kezdjék el. A levelet a Főkáptalani Helynöknek címezte, amelyben többek között ezek állnak:

„Az óhajtott béke visszaálltának első perceit kényszerülök felhasználni arra, hogy figyelmét a polgári templom elhagyott ügyére kikérjem. Ugyanis nem akarom elősorolni, hogy azon számtalan károkat, melyeket már nagyobbára meglévő anyagokban részint lopás, részint az idők viszontagságai miatt szenved templomunk, nem panaszolom felmely terhessé, sőt egészséget veszélyeztetővé teszi az itteni szolgálatot különösen nyárban, magam és segédeim részére ideiglenes templomunk kicsinysége, s alkalmatlan volta. Mire nézve alázatos esedezésemet méltóztassék figyelembe venni, s oly hathatós rendelkezéseket tenni, hogy az új templom mielőbb felépíttessék.”

Nagy Balázs plébános kérésére a káptalan gyorsan válaszolt. A templomépítés főmozgatója Egerben, Kovács Mátyás polgári származású kanonok volt. Őmellette különösen szíven viselte az ügyet egy Komrói János nevű egri kanonok. Komrói János határozta meg a szándékot, amelyre a templom épüljön. Ez a szándék jelenleg is olvasható a templom főbejárata mellett jobbra a kórus alatt egy hosszú kövön latinul. „Magyarul: Nagyasszonyunk, Egek Királynéja, ments meg a pokol büntetésétől.” Erre a szándékra ajánlotta fel Komrói János egri örkanonok.

Az Egri Főkáptalan 1849. október 13-án úgy döntött, hogy a polgári templomot mielőbb fel kell építeni.

Kinevezték Oravecz Jánost építési ispánnak, aki egymás után kötötte meg a vállalkozókkal a szerződéseket. Minden megnyilatkozása alapos körültekintésről, sokoldalú hozzáértésről, a templom iránt érzett aggódó szeretetéről tanúskodik. Munkavállalói szerződést kötött Stremmelvöger Mihály kőművessel, Siraff József kőfaragóval, Papik Ferenc lakatossal, Máhr Ferenc áccsal- továbbá hajósokkal, mészégetőkkel, tégláégetőkkel...

A munkálatokat 1852-ben kezdték el. Sajnos az eredeti tervrajz nem áll rendelkezésünkre, ezért eredeti dokumentumokkal nem tudjuk igazolni, hogy ki volt a templom tervezője. A

kérdés eldöntésére néhány írásos emlék található. – 1935-ben a templom renoválásra szorult. Előmérési költségvetés készült, amelyet az Egri Főkáptalan megvizsgált és elfogadott. A költségvetés műleírással kezdődik: „A tiszapolgári kegyúri templom a XIX. Század elején uralkodó klasszicizmus egyik legszebb vidéki képviselője. Homlokzata nyugodt, kevés architektonikus tagozattal és aránylag kevés dekoratív kiképzéssel. *Művészi tervezése* azonban szerény mivolta és enyhe plasztikája dacára is homlokzatának igen határozott és nemes jelleget ad.” – Amikor a munkálatok befejeződtek, a főkáptalani tanácskozmány döntött afelől, hogy a renoválási munka az előírások szerint történt-e. A jegyző akkor Baráczius József kanonok volt, akinek jeles egyénisége és lelkiismeretes ügyszeretete garancia arra, hogy amit írt, azt felelősséggel tette. A főkáptalani tanácskozmány jegyzőkönyve így kezdődik: „Meyer Béla dékánkanonok bemutatja a polgári kegyúri templom renoválási munkálatainak felülvizsgálati jegyzőkönyvét. A *Hild József* építész által eredetileg egri főszékesegyháznak szánt terv alapján készült szép templom méltó díszet kapott a renoválás folytán.”

Igen sok faragott kőre volt szükség a templomépítés során. Ezek beszerzése nem kis gondot okozott, hiszen Polgár környékén kőbányák nincsenek. Bodrogkeresztúrból rendelték, ahol megfelelő méretre kifaragták és a Bodrogon, majd a Tiszán hajó segítségével szállították Tiszapalkonyára – onnan igás szekerekkel továbbították Polgárra. A kőszállításra alkalmas hajót az Egri Főkáptalan készíttette, Tiszapalkonyán őriztette. A katonaság még mindig félt harcoló felkelőktől, ezért a hajót, amelynek segítségével a szabadságharcosok a Tiszán átkeltek, megsemmisítette. Szerencsére a kövek nagyobb részét ekkorra már leszállították.

A nagy templomtető rengeteg gerendát, faanyagot igényelt. Ezt a Tiszán úsztatva a Máramarossziget környékén lévő erdőkből hozták. – Az építkezést négy évre tervezték, de öt év alatt tudták csak befejezni. A templom berendezése meglehetősen szegényes volt. Elmaradt a belső tér díszítése, a falak dekoratív festése. Az oltárok fából készültek. A templom belső díszítését szolgálta Gáll József szobrászművész két agyagszobra, továbbá Kovács Mihály egri festőművész olajfestményei. Az oltár fölött volt egy nagyméretű kép, amely Szűz Mária mennybevitelét ábrázolta. (Ez a kép a második világháború alkalmával tönkre ment.)

Szép, új orgonát kapott a templom. A hatalmas belső térnek megfelelően 26 szólóváltozattal, két játszóasztallal készült. Kivitelezője Babos Károly orgonaépítő volt. A templom tehát 5 év alatt elkészült, s Polgár lakossága meglelégedéssel tekinthetett a székesegyháznak is beillő épületre.

A templomot Bartakovics Albert egri érsek szentelte fel 1858. augusztus 15-én. Az asszisztenciában ott voltak az egri kanonokok, az egész környék papsága, s mint egyeki

káplán infulistaként részt vett Tárkányi Béla, a később híressé vált egyházzenész és pap-költő, akinek a nevét gyakran lehet olvasni egyházi folyóiratokban és lapokban. Munkássága értéke és elismeréseként ma is megtalálhatjuk a nevét a magyar irodalmi lexikonokban. Sok ezer hívő ember jelenlétében több órán át tartott a szentelés. A szentbeszédet Pázmán Alajos egri hittanár tartotta. A korabeli Katolikus Néplap így zárja tudósítását az eseményről:

„Ezek után a nagy számú vendégek a szeretet gazdag terítékű asztalához követték a legfőbb vendéget... Hétfőn reggel a főpásztor távozását a harangok ünnepélyes zúgása és a tarackok durranásai jelezték a vidéknek.”

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A templom számunkra azért is érték, mert a híres építész Hild József tervei alapján készült. A helyi katolikus vallási élet központja. A Nagyboldogasszony tiszteletére felszentelt templomban minden év augusztusában emlékeznek meg a templomunk névadójáról Szűz Máriáról. Templomunk ajtaja mindig nyitva áll az emberek előtt, akik pár percre szeretnének elcsendesedni és régi falai közt imádkozni.

Tornya már messziről idevonja az erre utazók figyelmét.

A templom, mint Polgár város szimbóluma Polgár Város címerében is megjelenik.

7. A helyi értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

8. A helyi érték hivatalos weboldalának címe:

www.polgariplebania.hu